Hazine-i Evrak

ARŞİV VE TARİH ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF ARCHIVAL AND HISTORICAL RESEARCHES

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı yayınıdır.

Published by the Presidency of the Republic of Türkiye Directorate of State Archives.

İstanbul 2025

Dulkadıroğulları Beyliği'nin Saray Teşkilatı Hakkında Yeni Bilgiler*

New Insights into the Court Organization of the Principality of Dhu'l-Ḳadr

ABDULHADİ UYSAL**

öz

Anadolu'da kurulmuş Türkmen beyliklerinin birçoğunda olduğu gibi Dulkadıroğulları Beyliği'nin de saray teşkilatı hakkında bilinenler sınırlıdır. Mevcut literatürde umumiyetle kaynaklarda kendilerinden bahsedilen az sayıdaki saray mensubuna atıfla ilgili vazifelerin varlığından söz edilmekle iktifa edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, Dulkadıroğulları Beyliği'nin Osmanlı hâkimiyetine girmesi neticesinde bölgede yapılan tahkikat, tahrir ve timar tevcihlerine ait muhtelif kayıtlar bu konuda yeni bilgiler elde etmeye imkân vermektedir. 1515 yılına ait bir tahkikat raporundan ve – bazıları daha önce dikkat çekmemiş olan – 1520'li yıllara ait tahrir defterlerinden derlenen yaklaşık yirmi altı ismin beylik döneminde Alâüddevle Bey (1480-1515) ile Şehsuvaroğlu Ali Bey'in (1515-1522) hizmetinde bulunmuş saray görevlileri oldukları tespit edilmiştir. Söz konusu kayıtlardan hareketle bu çalışmada Dulkadıroğulları Beyliği'nin son dönemlerinde bey sarayında ve buna ilaveten bürokrasi ve askeriyede görev almış kimseler üzerinde durulmuş, bunların ne gibi görevleri yerine getirdikleri, intisap-himaye ilişkileri ve Osmanlı idaresi altındaki akıbetleri incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dulkadıroğulları Beyliği, saray teşkilatı, Alâüddevle Bey, Şehsuvaroğlu Ali Bey, Dulkadır ili tahrirleri

ABSTRACT

Like the other Turkoman principalities established in Anatolia, there is very little information on the court organization of the Principality of *Dhu'l-Ḳadr*. In the literature, it is generally seen that only a few members of the palace are

* Makale geliş tarihi: 17 Şubat 2025, kabul tarihi: 14 Nisan 2025, araştırma makalesi.

** Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye, abdulhadiuysal@istanbul.edu.tr, ORCID

Değerlendirmeleri ile bu çalışmaya katkıda bulunan muhterem hocalarım Prof. Dr. Feridun M. Emecen ile Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere'ye, değerli meslektaşım İsmail E. Pamuk'a ve derginin hakemlerine teşekkür ederim.

mentioned in the sources, and their duties are superficially referred. However, with the Ottoman rule in the region, various investigations, *taḥrīr* surveys and *tīmār* bestowals were carried out. The registers which were prepared as a result of these investigations and surveys provide new information on this subject. A 1515 report of an investigation and the *taḥrīr* registers of 1520s, some of which have not been studied so far, reveal that about twenty-six people were palace officials who had served under 'Alā' al-Dawla Beg (r. 1480-1515) and 'Alī Beg, the son of Shāh-suvār (r. 1515-1522) during the last period of the Principality of *Dhu'l-Ḳadr*. Based on these records, this study focuses on those who served in the *Dhu'l-Ḳadr* rulers' palace, as well as in the bureaucracy and military during these last periods, and tries to examine what kind of duties they performed, their relations of initiation and patronage, and their fate under the Ottoman rule.

Keywords: Principality of *Dhu'l-Ḳadr*, court organization, 'Alā' al-Dawla Beg, 'Alī Beg the son of Shāh-suvār, *taḥrīr* surveys of the region of *Dhu'l-Ḳadr*

Giriş

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemleri de dâhil olmak üzere, Anadolu'da kurulmuş olan Türkmen beyliklerinin teşkilat yapıları hakkında pek az şey bilinmektedir. Bir siyasi teşekkül olmanın icabı olarak her beyliğin küçük çapta da olsa bir orduya, saraya ve bürokratik bir yapıya sahip olduğuna; çeşitli hizmetleri yerine getirmeleri için askerleri, ilim adamlarını, tabipleri, kâtipleri, zanaatkârları, hizmetkârları ve sair vazifelileri istihdam etmiş olmaları gerektiğine şüphe yoktur. Bu beylikler ilkin bir aşiret yapılanması içerisinde ve dar bir sahada hâkimiyet göstermiş olmalarına rağmen teşkilatları hakkındaki bilgiler bunların Selçukluları taklit yoluyla köklü bir kültür ve medeniyeti devam ettirdiklerini düşündürmektedir.[1] Bununla beraber, kaynakların sınırlılığı sebebiyle beyliklerin teşkilat yapılarının, hususiyle saray teşkilatlarının mevcut literatürde oldukça sathi bir şekilde incelendiği ve tarihî kayıtlarda geçen çeşitli vazife ve müessese isimlerinin bunların varlığına delil olarak gösterilmekle iktifa edildiği dikkat çekmektedir.[2]

Anadolu'da kurulmuş uzun ömürlü Türkmen beyliklerinden Dulkadıroğulları Beyliği'nin (1337-1522) de müesseseleri ve teşkilat yapısı sınırlı ölçüde ortaya konulabilmiş durumdadır.[3] Dulkadır memleketini idare eden beylerin oturduğu saraylar hakkındaki bilgilerimiz hayli azdır. Esasen Dulkadır beylerinin yaylak-kışlak hayatı yaşamaları, kışları Maraş'a, yazları ise Ahır Dağı ve Elbistan'a göçmeleri sebebiyle devlet işlerini daima sabit bir yerden değil, nerede iseler oradan yürüttükleri ifade edilmektedir.[4] Bununla beraber, yine de saray olarak kullanılan

1 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, (Ankara: TTK Yay., 1988), s. 199; Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, (Ankara: TTK Yay., 1991), II, s. 308.

2 Mesela bk. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, (Ankara: TTK Yay., 1988), s. 136-137; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s. 199-202 vd.

3 Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, (Ankara: TTK Yay., 1989), s. 106-108.

4 Arif Sarı "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar I: İdari ve Askeri Teşkilat", *Maraş Araştırmaları II*, ed. İ. Solak – S. Alıç, (Konya: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2021), s. 15.

muayyen yapıların varlığı bilinmektedir. Mesela Elbistan'daki sarayın vaktiyle Ulu Cami yanındaki kale üzerinde bulunduğu kaydedilmektedir.[5] 1507 yılında Safevi güçlerinin şehri yakıp tahrip etmeleri üzerine Elbistan eski ehemmiyetini kaybetmiş ve beyliğin merkezi Dulkadıroğullarının kışlağı olan Maraş'a taşınmıştır. Şehsuvaroğlu Ali Bey (1515-1522) bilahare Osmanlıların yardımıyla beyliğin idaresini ele geçirince Elbistan'ı tekrar imar etmeye çalışmış ve yıkılan bu sarayın yerine bir köşk yaptırmıştır.[6] Elbistan'ın yakılmasının ardından Maraş'ta saray için yeni bir yer tahsis edilmeyip daha önceden de var olan bir yapının bu maksatla kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Bu yapının, Evliya Çelebi'nin 1670'li yılların başında gördüğü ve Dulkadır beyi Halil Bey (1353-1386) tarafından yaptırıldığını belirttiği saray olması muhtemeldir.[7] Maraş'taki bu sarayın da eski Kuyucak, Alaybeyi ve Şekerli mahallelerinin önünde, batıya bakan bir tepe üzerinde ve – ismini saraya yakınlığından alan – "Sarayaltı Camii"nin yukarısında olduğu ifade edilmektedir. Sarayın ne zaman yıkıldığı belirsizdir, temelinden bugüne hiçbir iz kalmamasına bakılarak basit bir tarzda yapıldığı ve pek de gösterişli bir yapı olmadığı tahmin edilmektedir.[8]

Dulkadıroğullarının sarayında hangi vazifelilerin bulunduğu, bunların kimlikleri, ne gibi hizmetleri yerine getirdikleri ve bölgede Osmanlı idaresinin tesis edilmesinin ardından bu kimselerin akıbetlerinin ne olduğu gibi hususlar da konunun bir başka cihetini teşkil etmekte olup bu noktalar ile alakalı olarak literatürde ancak kırıntı kabilinden birkaç kayda rastlanabilmektedir. Mesela beyliğin tarihi üzerine kaleme alınmış bir monografide "*emîr-i âhur*" ve "*devâdâr*" unvanları ile anılan yalnızca iki saray görevlisine kitâbî kaynaklarda tesadüf edilebildiği belirtilmiştir.[9] Ayrıca Dulkadır beyi Alâüddevle Bey'in (1480-1515) hazinedarı Hazinedar Ali Ağa da yaptırdığı bir camii dolayısıyla ismi bilinen ve bir şekilde kayıtlara girebilmiş saray mensupları arasındadır.[10]

Bu sınırlı bilgilere ilave olarak, eldeki muhtelif arşiv kaynakları sayesinde beyliğin saray teşkilatı hakkında bazı yeni bilgilere ulaşmanın ve bu alanda bilinenleri detaylandırmanın mümkün olduğu da belirtilmelidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun 1515 yılında Dulkadır memleketinin idaresinde nüfuz sahibi olmasını müteakiben yaptırdığı tahkikatlara ait kayıtlar ve 1522'de Dulkadıroğulları Beyliği'ni kesin

5 Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 107. Yinanç sarayın yerini tarif ederken muhtemelen zuhûlen "...kale üzerinde bulunmuyordu" şeklinde olumsuz yapıda bir cümle kullanmıştır.

6 Mehmet Özkarcı, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri – Kahramanmaraş 46*, (Ankara: TTK Yay., 2007), II. s. 1235.

7 Özkarcı, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri – Kahramanmaraş*, II, s. 1220. Burada Evliya Çelebi'den naklen sarayın üzerinde tarih mısrası bulunan kitabesi de kaydedilmiştir. Ayrıca bu eserde Evliya'nın bazı ifadelerinin hatalı olarak nakledildiği fark edilmektedir. Mesela Özkarcı'nın "Büyük Paşa Sarayı" şeklinde metnine dercettiği ifade *Seyâhatnâme*'de yalnızca "Paşa Sarayı" olarak geçmekte ve bu ibare ile esasen Dulkadır beylerinin sarayı değil başka bir yapının – muhtemelen Osmanlı döneminde beylerbeylerinin oturduğu sarayın – kastedildiği anlaşılmaktadır. Krş. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, haz. Y. Dağlı, S. A. Kahraman, R. Dankoff (İstanbul: YKY, 2005), IX, s. 175.

8 Ârifî Paşa, *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti*, haz. Y. Alparslan – S. Yakar (Kahramanmaraş: Ukde, 2011), s. 66.

9 Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 107.

10 Sefa Açoğlu, *Kahramanmaraş İli'ndeki Dulkadiroğlu Beyliği Yapıları*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 47.

olarak topraklarına ilhak etmesinin ardından bölgede yaptırdığı tahrirlerin neticelerini gösteren tahrir ve timar tevcih defterleri beyliğin son yıllarındaki vaziyeti ve idari yapısı hakkında bilgiler ihtiva etmek suretiyle böyle bir açılım yapmaya imkân vermektedir. Bu yazıda bir kısmı daha önce dikkat çekmemiş olan bu arşiv kayıtlarından istifade edilerek Dulkadıroğulları Beyliği'nin son dönemlerinde sarayda hangi vazifelilerin bulunduğu, bunların kimlikleri ve Osmanlı dönemindeki durumları hakkında bazı tespitlerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Dulkadır Bölgesinde Osmanlı Nüfuzunun Tesisi, Bölgede Yapılan Tahkikat ve Tahrirler

Osmanlı İmparatorluğu'nun klasik döneminde takip edilen fetih siyasetinin bir icabı olarak bir devlet vassallık statüsünde bir müddet himaye edildikten sonra nihai olarak Osmanlı idaresine girmekte ve bunun bir neticesi olarak söz konusu memleketin bütün ekonomik kaynakları *"defter"* edilerek bölgede Osmanlı timar sistemi tatbik edilmekteydi. Bu geçiş dönemi "yerel koşullar ve sınıflarla tedricî asimilasyonu hedefleyen muhafazakâr bir uzlaşma" olarak değerlendirilmektedir.[11] İncelememize konu olan dönemde, 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine giren ve yurtluk-ocaklık sistemi içerisinde, beylerin soyundan gelen kimselerin sancakbeyi sıfatıyla yüz yıla yakın bir süre atalarının topraklarını idare ettiği Ramazanoğulları Beyliği'nin durumu bu fetih siyasetinin bir tezahürü olarak mütalaa edilebilir.[12] Ancak yine bu yıllarda Osmanlı hâkimiyetine giren Dulkadıroğulları Beyliği'nin vaziyeti ise şartların icabı olarak biraz farklı bir hususiyet göstermiştir. Dulkadıroğulları önce 1515'te Alâüddevle Bey'in mağlup edilerek öldürülmesiyle Osmanlılara tâbi bir beylik hâline gelmiş, bunu takiben 1522 yılında Şehsuvaroğlu Ali Bey'in de idamıyla Osmanlı topraklarına ilhak edilmiştir. Sonraki gelişmelerle eski beylik yapısı tamamen lağvedilmiş, bölge sancak ve nahiyelere taksim edilerek Osmanlı idari yapısı içindeki yerini almıştır.[13] Bu arada Dulkadır ilindeki Kızılbaş temayüllü bazı oymaklar da bu hadiseler üzerine yurtlarını terk edip İran'a giderek Şah İsmail'in hizmetine girmiş ve bilahare Safevi Devleti'ne tâbi olan en itaatkâr boylar arasında yer almışlardır.[14]

Alâüddevle Bey'in 1515 yılında ölümünün ardından bölgeye hâkim olan ve yeğeni Şehsuvaroğlu Ali Bey'i beyliğin başına geçiren Osmanlıların muhtemelen o sene içinde maktul beyin geride bıraktığı malları tespit edebilmek gayesiyle bir tahkikat yaptırdığı anlaşılmaktadır. Şimdiye kadar dikkat çekmemiş gibi görünen bir belgeye göre bu tahkikat sırasında Alâüddevle'nin saray halkından ve sair vazifelilerden de bilgi alındığı, şehir dışına kaçırılan mal ve hayvanatın nerede olduğunun

11 Bu mesele ile alakalı bk. Halil İnalcık "Osmanlı Fetih Yöntemleri", *Söğüt'ten İstanbul'a – Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, ed. O. Özel – M. Öz, (Ankara: İmge Kitabevi, 2000), s. 443-472.

12 Yılmaz Kurt, "Ramazanoğulları Beyliği", *Türkler*, ed. Hasan C. Güzel vd., (Ankara: Türkiye Yay., 2002), VI, s. 820-823.

13 İsmail Altınöz, *Dulkadır Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, (Kahramanmaraş: Ukde Yay., 2009), s. 41-52 vd.

14 Faruk Sümer, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, (Ankara: TTK Yay., 2018), s. 50, 93.

soruşturulduğu görülmekte ve bu sayede bazı saray görevlilerinin isimleri ve vazifeleri hakkında bilgi edinilebilmektedir. Alâüddevle'nin "*matbah kâtibi*" olan Ali Fakıh adlı bir zat "*ta'zîr ile*" sorguya çekilip konuşturulmak –belki de işkence edilmek– suretiyle bu hususta gerekli bilgileri sağlamıştır. Buna göre Alâüddevle'nin hazinesinin Maraş'ta ve buna ilaveten Küredi ile Dumanlı kalelerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu hususdaki detaylı bilgileri de "*darbhâne emîni*" Hacı Fakıh'ın ve Hacı Mehmed adlı bir zatın bildiği belirtilmiştir. Maktul beyin develerinin akıbeti muhtemelen saray ahırlarından mesul olan Ahi adlı bir "*emîr-i âhur*"dan öğrenilmiştir. Atları ile kısraklarının nerede olduğu Arab oğlı şeklinde anılan bir başka emîr-i âhurdan soruşturulmuştur. Koyunlarının nereye kaçırıldığı hakkında ise "*cebehâne yazıcısı*" Osman Fakı'dan bilgi alınmıştır. Son olarak silahların bir kısmının dağıtıldığı ve kalanların durumunun da "*Silahdâr*" Durmuş'un bilgisi dâhilinde olduğu kaydedilmiştir (Bu vazifelilere ait kayıtlar için söz konusu tahkikata ait belgenin aşağıda liste şekline getirilen hâline bk.).[15]

Tafsîl oldur ki *Alâüddevle'nün matbah kâtibi* Ali Fakıh ta'zîr-ile yazılan bunlardur ki zikr olunur
Hazînesi olan yirler bunlardur: Maraş, Kal'a-i Küredi, Kal'a-i Dumanlı. *Darbhâne emîni* Hacı Fakıh ve Hacı Mehmed bilür.
Haymeleri ve ba'zı kumaşlarını Yaya Hamza ile kâfir iline[16] göndermiş.
Evinde olan kumaşı Süleyman Beğ'ün vâlidesi bilür.
Develeri kâfir iline gitmiş. Ahi *emîr-i âhur* bilür.
Atları ve tavîle ve kısrakları Maraş cânibine gitmiş. Arab oğlı *Emîr-i Âhur* bilür.
Koyunları ba'zı Maraş'a ve ba'zı Büyükbiga'ya gitmiş. *Cebehâne yazıcısı* Osman Fakı bilür.
Cebehâneleri ba'zı tevzî' olunmış ve ba'zı *Silahdâr* Durmuş bilür.

Arşiv kaydı: *1515'te Dulkadıroğulları beyi Alâüddevle Bey'in öldürülmesinin ardından geride bıraktığı mallarının tespit edilebilmesi için saray halkının sorgulanması ile elde edilen bilgilerin kaydı (D.M.d., nr. 36806, s. 288).*

Dulkadıroğulları Beyliği'nin son döneminde görev yapmış olan saray halkı hakkında daha çok isme ve ayrıntıya ulaşabileceğimiz asıl kaynaklar ise bölgenin

15 D.M.d., nr. 36806, s. 288. Kaydın görüntüsü için bk. **Ek II**. Bu önemli kayıttan beni haberdar eden değerli meslektaşım İsmail E. Pamuk'a müteşekkirim.

16 Bölgedeki mücavir devletlerin hepsi Müslüman olduğu için belgede geçen "*kâfir ili*" ile kastedilenin neresi olduğu açık değildir. O havalide Ermenilerle meskûn olan yerlere işaret edilmiş olması ihtimal dâhilindedir.

ilk tahrir ve timar tevcih defterleridir. 1522'de beyliğin Osmanlı İmparatorluğu'na ilhakının hemen ardından bölge tahrir edilmiş ve süratle timar tevcihatına başlanmıştır. Yapılan bu ilk tahrirler bölgenin tarihi üzerine yapılan araştırmalar için büyük önem arz etmektedir. Tahrirlerin neticelerini ihtiva eden defterler sayesinde beyliğin son dönemlerindeki vaziyeti ve Osmanlı idaresine geçiş süreci ile alakalı dikkate değer bilgiler elde etmek mümkündür. Söz konusu defterlerin büyük bir kısmı Dulkadıroğulları üzerine yapılan araştırmalarda kullanılmış,[17] muhteviyatındaki kayıtlardan hareketle çeşitli listeler çıkarılmış[18] ve bir kısmı da yayımlanmış durumdadır.[19] Ayrıca konumuzla alakalı olarak tahrir defterlerinden hareketle beyliğin saray teşkilatına dair sınırlı ölçüde bazı bilgiler de tespit edilmiştir.[20]

Zikredilen tahrir defterlerinden hareketle Dulkadıroğulları Beyliği'nin son dönemlerinde saray halkı ve beylik bürokrasisindeki önemli isimler ile alakalı malumat elde edebilmek de mümkündür. Saray halkından olup Osmanlı döneminde kendilerine timar verilenlere, unvanlarına ve hangi beyin hizmetinde çalıştıkları gibi ayrıntılara yalnızca bölgenin ilk tahrir defterlerinde rastlanmaktadır. Bunların başlıcaları araştırmacılar tarafından iyi bilinen ve Osmanlı Arşivi'nde Tahrir Defterleri (TT.d.) fonunda bulunan iki defterdir. Bunlardan birisi 124 numara ile kayıtlı olan 1522-1525 yıllarına ait timar tevcihatını gösteren defter ve diğeri de 142 numaralı olup 1527 yılına ait kayıtları ihtiva eden defterdir. Daha önce de çeşitli araştırmalarda kullanılmış olan bu defterlerde saray halkı ile ilgili pek az kayıt yer almaktadır. Ancak bu defterler haricinde bölgenin erken tarihli başka defterleri de bulunmakta olup görebildiğimiz kadarıyla bunlar şimdiye kadar araştırmacıların dikkatini pek çekmemiştir. Bu defterler Osmanlı Arşivi'nde bulunmayıp Millî Kütüphane ve Şeriyye Sicilleri Arşivi gibi pek tahmin edilmeyecek yerlerde mahfuz olmaları dolayısıyla dikkatlerden kaçmış olmalıdır.

1525 yılında bölgede tevcih edilen timarları gösteren ve bugün Millî Kütüphane'de mahfuz bulunan bir defter söz konusu kimseler hakkında ilginç ve diğer defterlere nazaran ayrıntılı sayılabilecek birçok kaydı muhtevi olmasıyla dikkat çekmektedir.[21] Defterin tanzim edilme hikâyesi Veziriazam İbrahim Paşa'nın (1523-1536) 1525 yılında Mısır'da çıkan isyanı bastırdıktan sonra İstanbul'a dönüş yolunda meydana gelen gelişmelerle ilgili bir hususiyet göstermektedir. İbrahim Paşa'nın

17 Defterler üzerinde ilk çalışan araştırmacılardan A. Kanlıdere, 1982 yılında Osmanlı Arşivi'nde Tahrir Defterleri fonunda kayıtlı 402 numaralı defterden hareketle bölgedeki Türkmen aşiretleri üzerine bir bitirme tezi hazırlamış, bilahare bu konuda kaleme aldığı bir yazıda da defteri tanıtmıştır: Ahmet Kanlıdere, "XVI. Asır Başında Dulkadırlı Türkmenleri Hakkında Önemli Bir Kaynak: Maraş'ın İlk Mufassal Tahrir Defteri", *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan – 1 Mayıs 2011*, ed. C. Kabakcı – S. Yakar, (Kahramanmaraş, 2012), I, s. 79-92 (Bu makalenin yer aldığı bildiriler kitabında Dulkadır vilayeti tahrir defterlerine dayanılarak hazırlanmış birçok yazı yer almaktadır).

18 Mesela bk. Altınöz, *Dulkadır Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, s. 138 vd.; İbrahim Solak, *XVI. Asırda Maraş Kazası (1526-1563)*, (Kahramanmaraş: Dulkadiroğlu Belediyesi Yay., 2014), s. 195 vd.

19 Maraş sancağına ait yayımlanan bir defter nispeten geç tarihli olmakla beraber yine de beylik döneminin izlerini taşımaktadır: *Maraş Tahrir Defteri (1563)*, haz. R. Yinanç – M. Elibüyük, (Ankara: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., 1988), I-II.

20 Sarı, "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar", s. 9-31.

21 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441.

o yılın Temmuz ayı dolaylarında Osmanlı idaresinin henüz sağlam bir şekilde yerleşmediği Dulkadır memleketinde çıkması muhtemel bir isyanın önüne geçebilmek maksadıyla bölgedeki eski dirlik sahiplerine timarlarını iade ettiği bilinmekte olup defterdeki kayıtların da bu düzenlemeleri gösterdiği hemen fark edilmektedir.[22] Söz konusu defter yekpare olmayıp farklı defter parçalarından müteşekkildir.[23]

1525 tarihli defterde timar sahibi sıfatıyla isimleri geçen Dulkadır Beyliği saray halkı mensuplarının bazılarına bölgenin başka tahrir defterlerinde de rastlanmakta ise de diğer defterlerde çok defa bu kimselerin vazifeleri zikredilmeksizin yalnızca isimlerinin kaydedildiği ve ilave bilgilere yer verilmediği fark edilmiştir.[24] Anlaşıldığı kadarıyla sonraki yıllara ait tahrir defterleri tanzim edilirken bu kimselerin beylik dönemindeki eski unvanlarının artık Osmanlı sistemi içerisinde bir anlam ifade etmemesi dolayısıyla zikredilmesi gerekli görülmemiş olmalıdır. Söz konusu 1525 tarihli defter, muhtemelen o yıl yapılan timar tevcihatına dair kayıtların bir taslağı mahiyetinde olduğu için ilave bilgileri de ihtiva etmektedir. Bu defterden hareketle hazırlanan icmallerde ve sonraki tarihlere ait defterlerde umumiyetle saraylıların unvanlarının ve hangi beyin hizmetinde oldukları gibi ek bilgilerin zikredilmediği dikkat çekmektedir. Mesela 1525 tarihli defterde bir kimsenin saray mensubu olduğunu belirten klişe ifadeler "*Mezkûr dahi Ali Beğ'ün çengîsi oğlı olup*" ve "*Mezkûr Ali Beğ'ün çâşnigîrbaşısı olup...*" şeklindedir. Mamafih bu defter esas alınarak hazırlanmış gibi görünen bir icmal defterinde bu ifadelere rastlanmamaktadır. Dahası, bir timar sahibi için "*Mezkûr Alâüddevle'nün*" şeklinde yarıda kesilmiş ve tamamlanmamış bir cümle göze çarpmaktadır.[25] Bu durum, defterler temize çekilirken beylik döneminin idari yapısını yansıtan bu gibi eski unvanlarla ilgili detayların yazılmasına artık ihtiyaç duyulmadığını düşündürmektedir. Ayrıca 1525 tarihli defterde kaydı olmayıp diğer defterlerde olan saray mensupları da görece daha azdır. Yüzyılın ikinci yarısına ait olan daha geç tarihli tahrir defterlerinde beylik döneminde önemli mevkilerde bulunan kimselerin isimlerine rastlanamaması ise muhtemelen bunların o tarihe gelinceye kadar hayatlarını kaybetmiş olmaları sebebiyledir.[26] Dolayısıyla bütün bu hususlar 1525 tarihli defterin önemini ön plana çıkarmaktadır.

22 Bir derkenarda tevcihin İbrahim Paşa'nın emriyle yapıldığı belirtilmiştir: 06 Mil Yz B 441, vr. 83a. Bazı serlevhalarda ise Şevvâl 931 (1525 Temmuz) tarihine tesadüf edilmektedir: 06 Mil Yz B 441, vr. 60b, 73b. Bu dönemdeki gelişmeler ve İbrahim Paşa'nın bölgedeki faaliyetleri hakkında bk. Feridun M. Emecen, *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, (Ankara: TTK Yay., 2022), s. 112-119.

23 Baş tarafı, yapılan timar tevcihatının bir taslağı gibi görünmekte olup hayli ilginçtir (vr. 1b-18b). Takip eden kısımlar ise bir icmal defteri görünümü arz etmekte ve baş tarafta kayıtları bulunan timar sahiplerine ait detaylı bilgilere burada da rastlanabilmektedir (vr. 27a-35a, 41a-132a). Bölgenin o tarihte Karaman beylerbeyiliğine tâbi olması ve timar muamelelerinin de buradan yürütülmesi sebebiyle defter Karaman vilayeti timar defterdarlığınca tanzim edilmiş olmalıdır. Ayrıca söz konusu cilt içerisinde bu vilayetin mahallî timar ruznamçe defterlerine ait parçalar da yer almaktadır (vr. 19a-26b, 35a-40b).

24 Mesela 1525 tarihli defterde Alâüddevle Bey'in dîvân kâtibi olduğu belirtilen Şah Hüseyin Divan'ın ismine 1527 tarihli bir defterde daha rastlanmakta, aynı isimde başka bir kişiye daha tesadüf edilemediği için bu ikisinin aynı kişi olduğu anlaşılmakta ise de dîvân kâtibi olduğu bilgisine bu ikinci defterde yer verilmediği görülmektedir. Krş. Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 17a/9; TT.d., nr. 142, s. 318/2.

25 TT.d., nr. 1270 [Eski Arşiv Numarası: MŞH.ŞSC.d., nr. 8971], s. 148/2 (Bu defter Şeriyye Sicilleri Arşivi'nde bulunmakta iken bilahare Tahrir Defterleri tasnifine kaydedilmiştir).

26 Mesela TT.d., nr. 331; *Maraş Tahrir Defteri (1563)*, haz. R. Yinanç – M. Elibüyük.

Defterde timar sahibi sıfatıyla isimleri geçenler arasında boy beylerinin, sipahilerin ve sipahizadelerin yanı sıra Dulkadır beylerinin maiyetinin ve saray halkının da bulunması konumuz açısından ehemmiyet kesbetmektedir. Aşağıdaki ağırlıklı olarak 1525 tarihli defterden yararlanılarak ve bu devre ait diğer tahrir defterleri ile de mukayese edilerek bu kimselerin Dulkadıroğullarının sarayında hangi vazifeleri yürüttüğü üzerine defterlerden istihraç edilen bilgilerin bir değerlendirmesi yapılmaya çalışılacak ve tespit edilen isimler **Ek I**'de bir liste hâlinde sunulacaktır.

Dulkadıroğullarının "Bey Sarayı"nda Vazifeli Bulunan Kimseler

Yukarıda 1515 yılında yapılan tahkikatta kendilerinden bahsedilen altı saray mensubuna ilaveten, Dulkadır ilinin 1520'li yıllara ait erken tarihli muhtelif tahrir ve timar tevcih defterlerindeki kayıtlardan hareketle Dulkadır Beyliği'nin saray halkı içerisinde sayılabilecek yaklaşık yirmi isim tespit edilmiştir. Söz konusu kayıtların gelirini yalnızca dirlik tasarruf etmek suretiyle sağlayan ve Osmanlı döneminde de timar sistemi muvacehesinde gelirleri ellerinde bırakılmış kimseleri gösterdiği belirtilmelidir. Dolayısıyla, inceleyeceklerimiz haricinde, başka yollarla maişetini sağlayan saray mensuplarının da olduğuna şüphe yoktur. Nitekim listelediğimiz isimlerden bazılarının vaktiyle "*ulûfe*" tasarruf ettiklerinin ve bilahare kendilerine timar tahsis edildiğinin belirtilmesi bu bakımdan dikkat çekmektedir.[27]

Dulkadır bölgesinin bu devre ait tahrir defterlerinde timar gelirlerinin Memlük tesiriyle Dulkadır ilinde de rayiçte olan "Halebî akça" cinsinden belirtildiği, bunun Osmanlı akçesi olarak karşılığının da "Osmânî" adıyla kaydedildiği ve bu suretle ikili bir kayıt usulünün tatbik edildiği dikkat çekmektedir. Kayıtlara göre bu devirde Osmanlı akçesi ile Halep akçesi arasındaki oran tam olarak 1/2 nispetinde gibi gözükmektedir. Mesela Şehsuvaroğlu Ali Bey'in "*mîrâhurbaşısı*" Abdülaziz'in timar geliri Halep akçesi ile 18.000 akçeye ve Osmanlı akçesi ile de 9.000 akçeye tekabül etmektedir.[28] Ancak bazı örneklerde bu yarı yarıya hesaplamanın tam olarak geçerli olmadığı fark edilmektedir. Mesela "Kādî" ismi ile anılan ve vaktiyle Şehsuvaroğlu'nun "*defterdâr*"ı olan bir zatın Ali adlı oğlunun timar geliri Halep akçesi ile 6.000 akçe iken bunun Osmanlı akçesi ile karşılığının 3.000 değil, 2.999 akçe olarak kaydedildiği dikkat çekmektedir[29] ki bu da bölgede beylerbeyilerin verebilecekleri timarların ("*tezkiresiz timar*") üst sınırının 2.999 akçe olarak belirlenmesinden kaynaklanmış olmalıdır.[30]

Burada ele alınacak olan saray mensupları, yukarıdaki alıntılarda da gösterildiği üzere kayıtlarda unvanları açıkça zikredilen ve Dulkadır beylerinin hizmetinde oldukları belirtilenlerdir. Bunlar haricindeki kimliği şüpheli kişilere listemizde yer verilmemiştir. Mesela kayıtlarda "*an-utekā-i Alâüddevle Beğ*" (Alâüddevle Bey'in

27 Mesela bk. Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 17a/9.

28 TT.d., nr. 124, s. 75/4.

29 TT.d., nr. 124, s. 60/3.

30 Bu dönemde Dulkadır memleketinin tâbi olduğu Karaman beylerbeylerinin 2.999 akçeye kadar tezkiresiz berat verebildikleri hakkında bk. Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, (İstanbul: Fey Vakfı Yay., 1991), III, s. 139.

azatlı kölelerinden) olarak zikredilen ve "*Kâtib*" unvanını taşıyan bazı kimselerin hüviyeti tam olarak tespit edilemediğinden bu gibi müphem kayıtlar incelemeye dâhil edilmemiştir.[31] Keza unvan gibi görünen fakat şahıs ismi olarak kullanılan bazı kelimelerin geçtiği kayıtlar üzerinde de durulmamıştır.[32] Bunlardan başka, ıstılah meselesine de değinmek gerekmektedir. Defterlerde Dulkadır sarayı mensupları için kullanılan kapucıbaşı, defterdâr, hazînedâr, çâşnigîr, kâtib vb. isimlendirmelerin Türk-İslâm devletlerinde umumiyetle ortak bir kullanıma sahip olduğu düşünülebilir. Fakat defterler Osmanlı kâtiplerince tutulduğu için bunların Osmanlıların tercihi olup olmadığı, vaktiyle Dulkadıroğulları Beyliği döneminde bu kişiler için –belki de Türkçe asıllı– farklı unvanların kullanılıp kullanılmadığı açık değildir.

Kayıtlarda isimleri geçen kimselere bakıldığında bunların Dulkadıroğulları Beyliği'nin son yıllarında sarayda ve bürokraside çeşitli hizmetleri yerine getirdikleri anlaşılmaktadır. Mamafih bazı kayıtlarda ilgili şahısların kendilerinin değil, "*ata*"larının (babalarının) söz konusu görevlerde bulundukları belirtildiğinden geriye yönelik olarak yapılan bu atıflar sayesinde XV. yüzyılın ikinci yarısına ait bazı bilgilere ulaşmak da mümkün olabilmektedir. Mesela bir kayıtta İskender adlı bir timar sahibinin babası Cihanşah'ın vaktiyle eski Dulkadır beylerinden Melik Arslan Bey (ö. 1465) zamanında timar aldığı ve onun oğluna "*lala*"lık yaptığı belirtilmiştir ki bu da kendisinin bu vazifeyi muhtemelen XV. yüzyılın ortalarında sürdürmüş olduğunu göstermektedir.[33] Dolayısıyla kendileri saray mensubu olmayan fakat bir akrabasının geçmişte bu kabil bir görev aldığı belirtilen kimselere ait timar kayıtları da listemize dâhil edilmiştir.

Beyliğin Üst Kademelerindeki Vazifeliler

Üst kademelerde bulunanlara bakıldığında "*mühürdâr*", "*kethüdâ*", "*nâyib*" ve "*kapucıbaşı*" (yahut "*ser-bevvâbîn*") unvanları ile anılan ve Dulkadır beylerinin hususi ve resmî işlerini gördüklerini tahmin ettiğimiz kimseler göze çarpmaktadır.[34] Hiyerarşik bir sıralama takip edilecek olursa bunların ardından beyliğin hazinesi ve mali meseleleri ile meşgul oldukları anlaşılan "*hazînedârbaşı*", "*defterdâr*" ve "*darbhâne emîni*" gelmektedir.[35] Kaynaklardaki bazı bilgilerden hareketle Dulkadır beylerinin para bastırdıkları tahmin edilmekte ise de buna dair bir delil bulunamadığı[36] için söz konusu kayıtta darphaneden ve emininden bahsedilmesi bu

31 Mesela "Kâtib Ramazan bin Hüseyin an-utekā-i Alâüddevle Beğ" (TT.d., nr. 142, s. 368/2); "Kâtib Halil veled-i Hüseyin an-utekā-i Alâüddevle Beğ" (TT.d., nr. 142, s. 389/1; TT.d., nr. 1270, s. 165).

32 Mesela "Mîrâhûr"un ilginç şekilde birçok kayıtta şahıs ismi şeklinde kullanıldığı görülmektedir: TT.d., nr. 124, s. 22; TT.d., nr. 142, s. 57/1, 92, 149.

33 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/7, 76a/1.

34 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/4, 16a/5-6, 113b; TT.d., nr. 1270, s. 21/2; TT.d., nr. 142, s. 192/1. "Kethüda" lafzı Dulkadıroğullarında aşiret reisleri için de kullanılmış olmakla birlikte kullandığımız timar kayıtlarında saray idaresine mahsus bir ifade gibi kullanıldığı anlaşılmaktadır.

35 D.M.d., nr. 36806, s. 288; TT.d., nr. 124, s. 60/3, 61/1.

36 Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, s. 106.

bakımdan dikkat çekicidir. Ayrıca Dulkadır Beyliği'nde dîvâna riyaset ettiği bilinen "dîvânbeği"ne[37] ise incelediğimiz kayıtlarda rastlanamamıştır.

Beyliğin askerî yapılanmasına bakıldığında, "*re's-i nevbe*" olarak kayıtlarda geçen vazifelinin tıpkı Memlüklerde olduğu gibi Dulkadıroğullarında da hassa askerlerinin kumandanı olduğu tahmin edilebilir.[38] "*Ser-ulûfeciyân*" (ulûfecibaşı) olarak zikredilen vazifelilerin de askerî hiyerarşi içinde yerlerinin olduğu anlaşılmaktadır.[39] Silahlar ve cebehaneler ile "*silahdâr*"lar ilgilenmektedir.[40] Yukarıda da zikredildiği üzere Osmanlılar 1515 yılında bölgeyi ilk zapt ettiklerinde Silahdâr Durmuş adlı bir zat Dulkadıroğulları Beyliği'ne ait silahların yeri hakkında konuşturulmuş ve gerekli bilgiler kendisinden alınmıştır. 1520'li yıllara ait defterlerde Durmuş'un adı geçmese de kayıtlarda Silahdâr Mustafa adlı bir başka silahdara tesadüf edilmekte olup kendisinin Şehsuvaroğlu'nun silahdârbaşısı olduğu, onun zamanında timar aldığı ve geçmişte de Alp Arslan Bey'e hizmet ettiği belirtilmiştir.[41] Kayıtlarda "*silahdârbaşı*" olarak zikredilenlerin sadece cebehaneden sorumlu sıradan askerler olmadığı, diğer İslâm devletlerinde olduğu gibi sarayın "bîrûn" kısmında idari bir vazifelerinin olduğu da düşünülebilir. Doğrudan sarayda görev yapmamakla birlikte, Türkmen askerî geleneklerinin bir yansıması olarak görülebilecek olan, beyliğin askerî yapılanması içerisinde yer alan ve "*nöker*" şeklinde anılan savaşçılar ile ilgili defterdeki kayıtlar da dikkat çekmektedir. Bunların bir zümre teşkil edecek kadar kalabalık olmamakla birlikte nüfuzlu beylerin kapılarında hizmet eden ve onları koruyan silahlı kimseler oldukları anlaşılmaktadır. Osmanlı Beyliği'nin kuruluş yılları ilgili rivayetlerde geçen ve XVI. yüzyılda Osmanlılar arasında artık unutulmaya yüz tutmuş bu tabire[42] Dulkadıroğullarında hâlâ rastlanması ve yakın geçmişte nöker olan kişilerden bahsedilmesi bu bakımdan ilginçtir.[43]

Dulkadır Beyliği Bürokrasisine Yön Veren Kâtipler

Beylik bürokrasisinde görev alan ve farklı sahalardaki kitabet işlemlerini yürüten beş kâtibin isimlerini ve vazifelerini de tespit edebiliyoruz. Bunlardan Şah Veli'nin hem Alâüddevle Bey'e hem de Şehsuvaroğlu Ali Bey'e "*dîvân kâtibi*" olarak hizmet ettiği ve Osmanlı döneminde muhtemelen merkezden uzaklaştırılarak Küredi Kalesi kâtipliğine getirildiği anlaşılmaktadır. Bir diğer dîvân kâtibi olan Şah Hüseyin Dîvân'ın da yalnızca Şehsuvaroğlu için bu hizmeti yerine getirdiği

37 Sarı, "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar", s. 16.

38 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16a/5-6; TT.d., nr. 142, s. 446/3; Memlüklerdeki "re's-i nevbe" makamı hakkında bk. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, s. 353-354.

39 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 103b/3.

40 D.M.d., nr. 36806, s. 288. Başka silahdarlarla ilgili kayıtlar için bk. Sarı, "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar", s. 17.

41 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16a/7.

42 Nökerler hakkında genel bilgiler ve bu tabirin XVI. yüzyıldan sonra Osmanlı bürokrasisinde kullanımdan tamamen kalkması hakkında bk. Zerrin Günal, "Nöker", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (*DİA*), 2007, XXXIII, s. 216-217.

43 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16a/6.

kaydedilmiştir. Yakub Çelebi'nin ise Ali Bey'in "*hazînesi*"ni "*kitâbet*" ettiği belirtilmiştir.[44] Bir başka kâtip Alâüddevle Bey'in "*matbah kâtibi*" olan Ali Fakıh'tır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu zatın Alâüddevle'nin 1515 yılındaki muharebede yenilip öldürülmesinin ardından geride bıraktığı mallarının tespit edilmesi noktasında Osmanlılar tarafından sorgulandığı ve verdiği bilgilere göre ilgili raporun tanzim edildiği anlaşılmaktadır.[45] Bunlardan başka, kaynaklarda cebehane kayıtlarını tutan Osman Fakı adlı bir "*cebehâne yazıcısı*"ndan da bahsedildiği görülmektedir.[46] Zikredilen son iki kâtibin "Fakı" unvanı ile anılması XIV. ve XV. yüzyıllarda Anadolu'da *faḳīh*'ten galat olarak fakı/fakıh şeklinde adlandırılan ve medrese çıkışlı âlim-bürokratlar kadar olmasa da dinî tahsili ve kitabet kabiliyeti olan din hizmetlileri zümresini akla getirmektedir.[47] Osmanlı Beyliği'nin ilk dönemlerinde olduğu gibi Dulkadıroğullarında da bu zümreden yararlanılmış olmalıdır. Netice itibariyle, söz konusu kâtipler hakkındaki tanımlamalar, –aslında tahmin edilebilir şekilde– Dulkadıroğulları Beyliği bürokrasisinde dîvân, hazine, mutfak, cebehane ve sair işler ile alakalı tutulacak kayıtlar için ayrı ayrı kâtiplerin istihdam edildiğini ve bu sahalarda bir ihtisaslaşmanın ortaya çıkmış olduğunu göstermektedir.

Dulkadır Beylerinin Hususi İşleri ile İlgilenen Görevliler

Beyliğin idari işleyişi ile alakalı olanlar haricindeki vazifelere bakılacak olursa, Dulkadır beylerinin oğullarının tahsili ile görevlendirilen bir "*lala*"ya da söz konusu timar kayıtlarında tesadüf edilmiş olup bu zat yukarıda da bahsedildiği üzere XV. yüzyılın ikinci yarısında Melik Arslan Bey'in oğluna hocalık yapan Cihanşah'tır.[48] Alâüddevle ve Ali beylerin mutfağı ile ilgilenen "*çâşnigîr*"lerden Mehmed ve bunların âmiri mesabesinde olan "*çâşnigîrbaşı*"lardan da Hamza adlı iki kişi tespit edilebilmektedir.[49] Bunlardan başka, kayıtlardan Şehsuvaroğlu'nun sarayında tertip edilen meclislerde musiki fasılları icra ettikleri anlaşılan Mehmed Cân adlı bir "*çengî*" ile Aliyâr adlı bir "*sâzende*"nin varlığını da öğreniyoruz.[50]

Türkmen aşiret yapılanmasının bir icabı olarak Dulkadır beylerinin atları, kısrakları, develeri ve bilumum hayvanları bulunmaktadır. Tahrir defterlerindeki kayıtlar beylerin "hâssa kısrakları"nın vaktiyle Binboğa Dağı civarındaki yaylaklarda yayladığını göstermektedir.[51] Bütün bu hayvanlardan sorumlu olan birçok

44 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 17a/9, 18b/1, 107b/5; TT.d., nr. 124, s. 61/1.

45 "*Alâüddevle'nün matbah kâtibi Ali Fakıh ta'zîr-ile yazılan bunlardur...*" (D.M.d., nr. 36806, s. 288).

46 D.M.d., nr. 36806, s. 288.

47 Bu zümre hakkında değerlendirmeler için bk. Cemal Kafadar, *İki Cihan Âresinde – Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, (İstanbul: Metis, 2019), s. 208 ve 136. dipnot.

48 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/7, 76a/1.

49 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16b/1; TT.d., nr. 142, s. 127/4.

50 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 15a/7, 97b/3.

51 Sarı, "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar", s. 18. Sarı, bu atlara beylik döneminde mirahurların nezaret ettiğini ifade etmiştir. Buna ilaveten, beyliğin Osmanlı hâkimiyetine girmesinin ardından Osmanlılar tarafından Istabl-ı Âmire'den tayin edilen ve kayıtlarda yine "Mirahur Ağa" şeklinde zikredilen vazifelilerin de bölgeye giderek bu işle meşgul oldukları anlaşılmaktadır. Krş. TT.d., nr. 402, s. 75.

"*mîrâhur*" ve *mîrâhurbaşı*"na ait kayıt mevcuttur.[52] 1515'teki muharebenin ardından Alâüddevle'nin hayvanları hakkında Osmanlılara gerekli bilgileri bu mirahurlar sağlamıştır. Bunlardan 1515 tarihli kayıtta ismi geçen ve Alâüddevle'nin atlarının yeri hakkında kendisinden bilgi alınan "Arab oğlı"nın Osmanlı dönemine ait defterlerde timar sahibi olarak kayıtlı bulunan ve geçmişte mirahur olduğu belirtilen "Karaca Mîrâhûr bin Arab" (ö. 1538) ile aynı kişi olduğu anlaşılmaktadır.[53] Elbette beylerin çok sayıdaki hayvanının bakımı ve icabı hâlinde tedavi edilmesi için vazifelendirilmiş kimseler de bulunmaktaydı. Bunlardan birisi kayıtlarda hem "*baytar*" hem de "*nalband*" şeklinde zikredilen Karaca Hacı (ö. 1527) olup kendisi Alâüddevle'nin ve onun ardından Ali Bey'in hayvanlarının bakımı ile uğraşmıştı.[54]

Sarayda daimî olarak vazifeli bulunanlar arasında yer almamakla birlikte, incelediğimiz tahrir defterlerinde "Mevlânâ Şükrî" şeklinde zikredilen şahsın Şükrî-i Bidlîsî (ö. 1531?) olduğunu tahmin etmekteyiz. Bilindiği üzere kendisi bir dönem Şehsuvaroğlu Ali Bey'in himayesinde bulunmuş önemli bir şair olup *Selîmnâme* adlı eseri ile tanınmaktadır. Kaynaklarda Şükrî'ye Diyârbekir havalisinde zeamet verildiği belirtilmiş fakat bununla ilgili bir ayrıntı zikredilmemiştir.[55] Şükrî'ye ait olduğunu düşündüğümüz söz konusu kayıtlardan birinde ise kendisine Şam Bayadı Türkmenlerine mensup bazı aşiretlerin vergi gelirinden hasıl olan 30.000 akçelik bir zeamet verildiği kaydedilmiştir (bk. **Ek III**).[56] Kaynaklarda zeamet sahibi olduğu bilgisi defterlerdeki kayıtlar ile örtüşmekte ve kendisinden bahsedilen muasır arşiv kaynaklarında da yine "Mevlânâ Şükrî" şeklinde anılması[57] bunların aynı kişi olabileceği yönündeki tahminimizi kuvvetlendirmektedir. Bu bölgeye ait incelediğimiz timar kayıtlarında Şükrî'nin başka kaynaklarda zikredilmeyen Hüsrev, Ferhad, Piri ve Hasan adlı oğullarının da isimleri geçmektedir.[58]

İlgili kayıtlar üzerinde yapılan incelemeden hasıl olan netice, bazı vazifelerin dönemin şartlarına ve beyliğin Türkmen aşiret yapılanmasına uygun şekilde büyük ölçüde babadan oğula intikal ettiği ve bazı ailelerin inhisarında olduğu yönündedir. Mesela Şehsuvar Bey'in (1467-1472) nâibi olan Gündüz'ün oğlu Pîrî'nin Şehsuvaroğlu Ali Bey'in kethüdâsı olması buna örnektir.[59] Mirahurlarda da benzer şekilde vazifenin nesilden nesile intikali söz konusudur.[60] Bir ailenin mensuplarının tıp-

52 Bunlardan tespit edilebilenler için bk. D.M.d., nr. 36806, s. 288; Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 74b/1, 75b/4. A. Sarı da kaynaklarda Dulkadır beylerinin hayvanları ve mirahurları ile ilgili geçen bazı rivayetlere yer vermiştir. Bk. "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar", s. 18-19.

53 Krş. D.M.d., nr. 36806, s. 288; Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 74b/1.

54 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 15a/9.

55 *Meşâirü'ş-Şu'arâ*'dan nkl. Abdülkadir Özcan, "Şükrî-yi Bitlisî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (*DİA*), 2010, XXXIX, s. 254.

56 TT.d., nr. 1270, s. 6.

57 Mesela bk. İsmail E. Erünsal "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II: Kanunî Sultan Süleyman Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri", *Osmanlı Araştırmaları*, 4 (1984), s. 9.

58 TT.d., nr. 1270, s. 184/1; TT.d., nr. 142, s. 28/4.

59 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/4.

60 "*[Atası] Alâüddevle'[de]n [ve] sâbık ümerâ-yı mâzıyyeden ve kendüsi Ali Beğ'ün mîrâhûr[ı] olup tîmâra mutasar[rıf-dur].*" (Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 74b/1). Burada, defterdeki diğer kayıtların genel ifade tarzı da dikkate alınarak cümlenin anlamı itibariyle metin tamiri yapılması uygun görülmüştür.

kı başka devletlerde de görüldüğü gibi bürokrasinin farklı kademelerinde görev alabildikleri de söylenebilir. Nitekim Defterdar "Kadı"nın oğlu Yakub Çelebi'nin hazine kâtibi olması buna misaldir.[61] Yakub Çelebi'nin kardeşi Mehmed de – herhangi bir detay verilmemekle birlikte – kayıtlarda "Kâtib" unvanıyla zikredilmiştir.[62]

Dulkadıroğulları Beyliği sarayındaki vazifelilerin Osmanlı idaresinin bölgede yerleşmesinden sonraki durumlarına da kısaca bakılabilir: Beyliğin Osmanlı İmparatorluğu tarafından ilhakının ardından söz konusu vazifelerin de lağvedildiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber, beylik döneminin eski unvan sahiplerinin dirliklerinin vefatlarının ardından oğullarına aktarıldığı dikkat çekmektedir.[63] Ayrıca söz konusu vazifelilerden bazılarının bu timar tevcihatından kısa bir süre sonra, 1526-1527 yıllarında bölgedeki Kızılbaş temayüllü kimselerin liderliğinde Osmanlı idaresine karşı çıkan ve Dulkadır sipahilerinin de destek verdiği büyük isyanlara katıldıkları anlaşılmaktadır. Mesela vaktiyle Şehsuvaroğlu'nun mühürdârı olan Gülâbî bu gibi kimselerden olup ilgili timar tevcih defterinde isminin üzerine "*Kızılbaş oldı*" şeklinde şerh düşülmüştür.[64] Bölgedeki timar sahiplerinden isyanlara katılanların bilahare affedilip tekrar timarlarını aldıkları bilindiğinden[65] bu kimselerin de aynı şekilde affedildiği düşünülebilir. Tahrir defterlerindeki 1530'lu yıllara ait şerhlerle birlikte Dulkadıroğulları Beyliği'nin saray halkının bakıyyesi olan kimselere ait bilgilerimiz kesintiye uğramaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi bölgenin geç tarihli defterlerinde timar sahipleri kaydedilirken beylik dönemini aksettiren unvanlara yer verilmemesi, buna ilaveten timar erbabının tasarrufunda bulunan köylerin ve timar miktarlarının zaman içerisinde değişmesi[66] ve aynı ismi taşıyan kimselerin detay eksikliği yüzünden diğerlerinden tefrik edilememesi sebebiyle incelediğimiz vazifelilerin sonraki yıllardaki durumunu defterler üzerinden takip etmek mümkün olmamıştır.

Sonuç

Dulkadıroğulları Beyliği topraklarının 1515'te Osmanlı İmparatorluğu tarafından zapt edilmesinin ardından bölgede yapılan tahkikata ait kayıtların ve 1522 yılındaki ilhaktan sonra yapılan tahrir ve timar tevcihatını gösteren defterlerin beyliğin saray teşkilatı ve saray halkı hakkında literatürdeki sınırlı bilgileri arttıracak vasıfta olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, daha önce Millî Kütüphane'de ve Şeriyye Sicilleri Arşivi'nde bulunduğu için şimdiye kadar pek dikkat çekmeyen 1520'li yıllara ait bazı tahrir defterleri bölgenin daha iyi bilinen sair defterleri ile harmanlanarak Dulkadıroğullarının son yıllarında, Alâüddevle Bey ve Şehsuvaroğlu

61 TT.d., nr. 124, s. 61/1.

62 TT.d., nr. 142, s. 338/2.

63 Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 15a/9, 74b/1; TT.d., nr. 142, s. 187/1.

64 TT.d., nr. 1270, s. 21/2.

65 Mesela: Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 56a/1-2.

66 Mesela Lala Cihanşah'ın oğlu İskender'in timarını teşkil eden köylerde değişiklikler olmuş, defterlerden karşılaştırıldığında zamanla yalnızca bir karye adının aynı kaldığı görülmüştür: Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/7; TT.d., nr. 142, s. 253/1; TT.d., nr. 1270, s. 115/1.

Ali Bey döneminde saray halkına mensup olup Osmanlı döneminde de dirlikleri ellerinde bırakılan kimseler tespit edilmiştir. Tespit edilen yaklaşık 26 ismin geçtiği kayıtlar çalışmanın ekler kısmında listelenmiştir. Bu isimler arasında Dulkadır beylerinin hususi işleri ile meşgul olan kimselerin yanı sıra, saray halkı içerisinde sayılabilecek olan ve beyliğin idari, askeri, mali ve bürokratik meseleleri ile ilgilenen çok farklı zümrelere mensup vazifelilerin yer aldığı görülmüştür. Söz konusu vazife isimlerinin diğer İslâm devletlerindeki adlandırmalar ile büyük ölçüde benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu kimselerin beyliğin yapısı içerisindeki hiyerarşik konumları ve Osmanlı dönemindeki vaziyetleri üzerinde durulmuş, ayrıca aralarındaki mensubiyet bağları incelenerek deruhde ettikleri vazifelerin ve timarlarının nesilden nesile intikalinin yaygın bir durum olduğu ortaya konulmuştur. Dulkadır vilayetinin sonraki dönemlere ait defterlerinde beylik dönemine ait eski unvanların zikredilmemesi sebebiyle söz konusu kimselerin 1530'lu yıllardan sonraki durumları tespit edilememiştir. Netice itibariyle, ulaşılan tüm bu bilgiler ile Dulkadıroğulları Beyliği'nin saray teşkilatı, sarayda ne gibi vazifelerin mevcut olduğu ve bu vazifelerin kimlerin ve hangi ailelerin elinde bulunduğu meseleleri üzerinden Anadolu'daki Türkmen beyliklerinin tarihine katkıda bulunulmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

One of the long-lasting Turkoman principalities established in Anatolia was the Principality of Dhu'l-Ḳadr (1337-1522). Like other Turkoman principalities, there is very little information on the court organization of this principality. Due to the lack of detailed sources, only a few members of the palace are mentioned and their duties are referenced superficially, even in the relevant monographies. In these circumstances, Ottoman archival documents can expand the limited information on the organization and the members of the court of the principality. This is because with the Ottoman rule in the region, various investigations, taḥrīr surveys and tīmār bestowals were carried out. The registers which were prepared as a result of these investigations and surveys provide new information on the court of the principality.

Some of these registers had not been noticed before, because they are not kept in the Ottoman Archives, but in unexpected locations such as the National Library in Ankara. In addition to this, some of the taḥrīr registers are also kept in irrelevant fonds like the Archives of Sharia Registers (şer'iyye sicilleri). The main sources of this article are a 1515 report of an investigation and the the taḥrīr registers of 1520s. They reveal many unique pieces of information on the palace officials who had served under 'Alā' al-Dawla Beg (r. 1480-1515) and 'Alī Beg, the son of Shāh-suvār (r. 1515-1522) during the last period of the Principality of Dhu'l-Ḳadr. This article utilizes these sources and other taḥrīr registers to evaluate the information on approximately 26 courtiers. The records regarding these courtiers are listed in the appendices of this study.

In 1515, the Ottoman Empire conquered the principality and conducted an investigation into 'Alā' al-Dawla Beg's goods, weapons and livestock. The Ottomans received the information from palace officials. In the report of this investigation, six courtiers are mentioned. They were the officials who took care of the begs' livestock and weapons. But one of them is interestingly described as "ḍarb-khāne

emīni" (director of the mint). Since it is assumed that the Dhu'l-Ḳadr begs minted coins, but there is no evidence for this, it is noteworthy that this record mentions the mint and its director.

The main Ottoman sources on this topic are the taḥrīr registers of 1520s. The most significant taḥrīr register related to our subject is dated to 1525 (Millî Ktp., no. 06 Mil Yz B 441), when Grand Vizier Ibrahim Pasha visited the region and granted tīmārs in that summer. These registers show that many of the principality's former courtiers were granted tīmārs. Apart from these courtiers, there may have been others who did not receive tīmārs. It has been observed that the names of the courtiers' posts are largely similar to those in other Islamic states. However, it cannot be known that whether these posts were used in the same way under the principality or they just reflect the Ottomans' preferences.

As for these courtiers, we have identified the members of the palace, military and bureaucracy. When we look at the officials in the upper echelons of the principality, we can see people with the titles of "mühürdār" (sealer), "katkhudā", "nā'ib" and "ḳapucıbaşı" whom we assume were in charge of the private and official affairs of the Dhu'l-Ḳadr begs. In a hierarchical order, they are followed by "khazīnadār-başı", "defterdār" and "ḍarb-khāne emīni" who seem to have been engaged in the financial affairs of the principality. The military organization of the principality included officials such as "ra's nawba", "ser-'ulūfeciyān" and "silaḥdār". There were also officials such as "mīrākhūr" (stablehand) and "baytar" (veterinarian) who took care of the begs' livestock. There is also some information about the bureaucracy of the principality. It is seen that separate "kātib"s (scribes) were employed for the records of the dîvân, treasury, kitchen, ammunition-store and other affairs and that a specialization developed in these fields. Additionally, a "lala" who was in charge of the education of the sons of the begs in 15th century is also found in the records. Two "chāshnigīr"s who were in charge of the kitchens were also identified. In addition to these, we learn from the aforementioned records that there were a "changī" and a "sāzanda" who apparently performed music in the assemblies organized in 'Alī Beg's palace. Overall, it was determined that most of these duties and tīmārs were passed down from generation to generation and were held by certain families.

It is known that some of the courtiers of the principality fled to the Safavid Empire during the rebellions of the 1520s. We have no information about the status of the courtiers after the 1530s as their titles were not recorded in the registers of later periods. In conclusion, this study contributed to the history of the Turkoman principalities in Anatolia by analyzing the court organization of the Principality of Dhu'l-Ḳadr, the duties held in the palace, the individuals and families who held these positions.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

1. Millî Kütüphane (Ankara)

Dulkadır Bölgesi Tahrir Defteri, nr. 06 Mil Yz B 441.

2. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri (BOA)

Bâb-ı Defterî Müteferrik Kalemi Defterleri (D.M.d.), nr. 36806.

Şeriyye Sicilleri Arşivi (MŞH.ŞSC.), nr. 8971.

Tahrir Defterleri (TT.d.), nr. 124, 142, 402, 1270.

Yayımlanmış Kaynaklar

Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, haz. Akgündüz, Ahmed, İstanbul: Fey Vakfı Yay., 1991, III.

Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi, haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, Robert Dankoff, İstanbul: YKY, 2005, IX.

Maraş Tahrir Defteri (1563), haz. Refet Yinanç – Mesut Elibüyük, Ankara: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., 1988, I-II.

Araştırma Eserleri

Açoğlu, Sefa: "Kahramanmaraş İli'ndeki Dulkadiroğlu Beyliği Yapıları" (Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

Altınöz, İsmail: *Dulkadır Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Kahramanmaraş: Ukde Yay., 2009.

Ârifî Paşa: *Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti*, haz. Yaşar Alparslan – Serdar Yakar, Kahramanmaraş: Ukde, 2011.

Emecen, Feridun M.: *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, Ankara: TTK Yay., 2022.

Erünsal, İsmail E.: "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II: Kanunî Sultan Süleyman Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri", *Osmanlı Araştırmaları*, 4 (1984), s. 1-17.

Günal, Zerrin: "Nöker", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (*DİA*), 2007, XXXIII, s. 216-217.

İnalcık, Halil: "Osmanlı Fetih Yöntemleri", *Söğüt'ten İstanbul'a – Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, ed. O. Özel, M. Öz, Ankara: İmge Kitabevi, 2000, s. 443-472.

Kafadar, Cemal: *İki Cihan Âresinde – Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, terc. A. Tunç Şen, İstanbul: Metis, 2019.

Kanlıdere, Ahmet: "XVI. Asır Başında Dulkadırlı Türkmenleri Hakkında Önemli Bir Kaynak: Maraş'ın İlk Mufassal Tahrir Defteri", *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan – 1 Mayıs 2011*, ed. C. Kabakcı – S. Yakar, Kahramanmaraş, 2012, I, s. 79-92.

Kurt, Yılmaz: "Ramazanoğulları Beyliği", *Türkler*, ed. Hasan C. Güzel vd., Ankara: Türkiye Yay., 2002, VI, s. 816-823.

Özcan, Abdülkadir: "Şükrî-yi Bitlisî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (*DİA*), 2010, XXXIX s. 254-256

Özkarcı, Mehmet: *Türk Kültür Varlıkları Envanteri – Kahramanmaraş 46*, Ankara: TTK Yay., 2007, II.

Sarı, Arif: "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Dulkadir Beyliği Teşkilatına Dair Kayıtlar I: İdari ve Askeri Teşkilat", *Maraş Araştırmaları II*, ed. İbrahim Solak – Samet Alıç, Konya: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2021, s. 9-31.

Solak, İbrahim: *XVI. Asırda Maraş Kazası (1526-1563)*, Kahramanmaraş: Dulkadiroğlu Belediyesi Yay., 2014.

Sümer, Faruk: *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara: TTK Yay., 2018.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu*, *Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: TTK Yay., 1988.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, Ankara: TTK Yay., 1988.

Yinanç, Refet: *Dulkadir Beyliği*, Ankara: TTK Yay., 1989.

Yücel, Yaşar: *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, Ankara: TTK Yay., 1991, II.

EKLER

EK I:

XVI. Yüzyılın Başlarında Dulkadır Memleketinde Tevcih Edilen Timarlar Arasında Dulkadıroğulları Beyliği'nin Saray Halkına ve Yakınlarına Ait Olanlar

Kaynak	**Şahıs, Vazifesi, Timar Geliri ve Sair Açıklamalar** (Timar gelirine esas olan köy ve mezraa adları dâhil edilmemiştir.)
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/4	**Pîrî bin Gündüz** Mezkûr kethudâ-yı Ali Beğ bin Şehsuvâr Beğ. Atası Şehsuvâr Beğ'ün nâyib[i] imiş.
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16a/5	**Hasan bin Re's-i Nevbe** Mezkûrun atası Alâüddevle Beğ'ün kapucıbaşısı olup tîmâr tasarruf ider imiş. Sonra kendüsine dahi tîmâr virüp tîmâr tasarruf itmiş. Elinde berât vardur. 11.594,5 (Osmânî) [Bu kaydın aynı defterde vr. 80b/3'teki suretinde yer alan bilgiler]: Hasan bin Ali Re's-i Nevbe: Atası Alâüddevle Beğ'ün ser-bevvâb[ı] olup tîmâr tasarruf idüp ba'dehû Alâüddevle Beğ kendüye tîmâr virüp elinde berât vardur. Yekûn: 33.189. 11.594,5 (Osmânî) [Bu zat hakkında bir başka defterdeki kayıt için bk. TT.d., nr. 142, s. 446/3].
TT.d., nr. 142, s. 192/1	**Ze'âmet be-nâm-ı Sevindük [...] Ser-bevvâbîn-i Alâüddevle Beğ** ber-mûceb-i mektûb-ı Ali Beğ be-şehâdet-i Minnet Çelebi ve İsa Beğ ve Kızıl Koca. Fî 14 Zilkade 933 [12 Ağustos 1527].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16a/6	**İsa Balı bin Musa bin Re's-i Nevbe** Mezkûr Ali Beğ'ün kapucıbaşısı olup Ali Beğ'den tîmâr tasarruf itmiş. Sâbıkda Abdürrezzâk Beğ'ün nökeri imiş. Yekûn: 8.644 (Osmânî) [Bu kaydın vr. 80a/2'deki suretinde yer alan ilave bilgiler]: Sâbıkā Abdürrezzâk Beğ'ün nökeri olup Ali Beğ'ün ser-bevvâb[ı] olup tîmâr tasarruf it[mişdür.] Yekûn: 17.288. 8.644 (Osmânî).
TT.d., nr. 1270, s. 21/2	**Gülâbî, Mühürdâr-ı Ali Beğ** Atası Alâüddevle'den, kendüsi Ali Beğ'den. [İsminin üzerine sonradan düşülen bir şerh:] "*Kızılbaş oldı.*" [Bu kişi hakkındaki başka bir kayıt: Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 113b].
TT.d., nr. 124, s. 60/3	**Ali birâder-i Yakub Çelebi** Hâsıl: Halebî 6.000 – ber-mûceb-i Osmânî 2.999 Mezkûr Ali sipâhîzâde olup atası Şehsuvâr oğlı Ali Beğ'ün defterdârı olup lâyık-ı dirlik olmağın virildi.
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 55b/3	**Kanbay Hazînedâr-ı Ali Beğ** Mezkûr Ali Beğ'ün kul[ı] ve hem hazînedârbaşısı olup ber-vech-i tahmîn on beş bin Halebî akçalık tîmâr tasarruf eylemeğin ve mezbûr dahi lâyık-ı dirlik ve mahall-i inâyet kimesne olmağın tevcîh olundı. Yekûn: 6.925 – 3.452,5 (Osmânî). Ber-vech-i iltizâm: 4000.

Kaynak	Şahıs, Vazifesi, Timar Geliri ve Sair Açıklamalar (Timar gelirine esas olan köy ve mezraa adları dâhil edilmemiştir.)
TT.d., nr. 124, s. 61/3	**Ali veled-i Hazînedâr Serasker-i Kazâ-i Maraş ve Seydigazi** Hisse 4.500 Mezkûr Ali Dulkadıroğlı Ali Beğ'ün hazînedârı oğlı olup vilâyet-i Rum'da dört bin beş yüz akçalık tîmâr oluna diyü hükm-i hümâyûn îrâd idüp kadîmî Dulkadırlu olup yarar yiğit olmağın ber-mûceb-i hükm-i hümâyûn tîmâr virildi. Fî 21 Zilhicce sene 929 [31 Ekim 1523].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16a/7	**Silahdâr Mustafa bin Dîvân** Mezkûr Ali Beğ'ün silahdârbaşısı olup Ali Beğ'den tîmâr tasarruf itmiş. Sâbıkda Alp Arslan Beğ'e hizmet ider imiş. Yekûn: 14.161 (Osmânî) [Bu kaydın aynı defterin vr. 101a/4'teki suretinde yer alan ilave bilgiler]: Mustafa ser-silahdârân-ı Ali Beğ. Mezkûr Ali Beğ'ün silahdârbaşısı olup Ali Beğ'den tîmâr tasarruf itmiş. Sâbıkda Alp Arslan Beğ'e hizmet ider imiş. Yekûn: 19.978, 30.478 (zâyid). 15.239 – 9984 (Osmânî). [TT.d., nr. 124, s. 7/3'teki kayıt muhtemelen bu zatın oğullarına ait olmalıdır].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 103b/3	**İshak bin Eyni? Ser-ulûfeciyân-ı Ali Beğ** Yekûn: 16.902 [Bu kişi hakkında bir başka defterdeki kayıt için bk. TT.d., nr. 142, s. 83].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 12a/7	**İskender bin Cihânşâh bin Alagöz** Mezkûr sipâhî ve sipâhîzâdedür. Atası Melik Arslan Beğ'den tîmâr tasarruf idüp sonra oğlına lala imiş. Ali Beğ gelüp virmiş. Yekûn: 5.700 [Bu kaydın aynı defterde vr. 76a/1'deki suretinde yer alan bilgiler]: Mezkûr sipâhî ve sipâhîzâde olup atası Melik Arslan Beğ'den tîmâr tasarruf idüp ve oğlına lala olup ba'dehû Ali Beğ'den kendüsi tîmâra mutasarrıf. Yekûn: 11.400 – 5.700 (Osmânî). İskender hakkında diğer defterlerdeki kayıtlar için bk. TT.d., nr. 142, s. 253/1; TT.d., nr. 1270, s. 115/1.
TT.d., nr. 124, s. 75/4	**Abdülaziz Mîrâhûr-ı Ali Beğ ber-mûceb-i hükm-i şerîf** Hisse-i mezkûr 18.000, ber-mûceb-i Osmânî 9.000 Mezkûr Abdülaziz Şehsuvâr oğlı Ali Beğ'ün mîrâhûrbaşısı olup dokuz bin akçalık tîmâr virile diyü hükm-i şerîf îrâd itmeğin ber-mûceb-i hükm-i hümâyûn sadaka olundı. Fî 18 Receb sene 930 [22 Mayıs 1524].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 74b/1	**Karaca Mîrâhûr bin Arab** [Atası] Alâüddevle'[de]n [ve] sâbık ümerâ-yı mâzıyyeden ve kendüsi Ali Beğ'ün mîrâhûr[ı] olup tîmâra mutasar[rıfdur]. Yekûn: 6.566 – 3.283 (Osmânî). [Şerh]: Mezkûr Karaca fevt olup tîmârı mahlûl olup sancağıbeği arz itmeğin oğlı Ali'ye sipâhîzâde olmağın tevcîh olundı. Karındaşları ile biledürler. Fî 27 Cemâziyelevvel sene 934 [18 Şubat 1528].

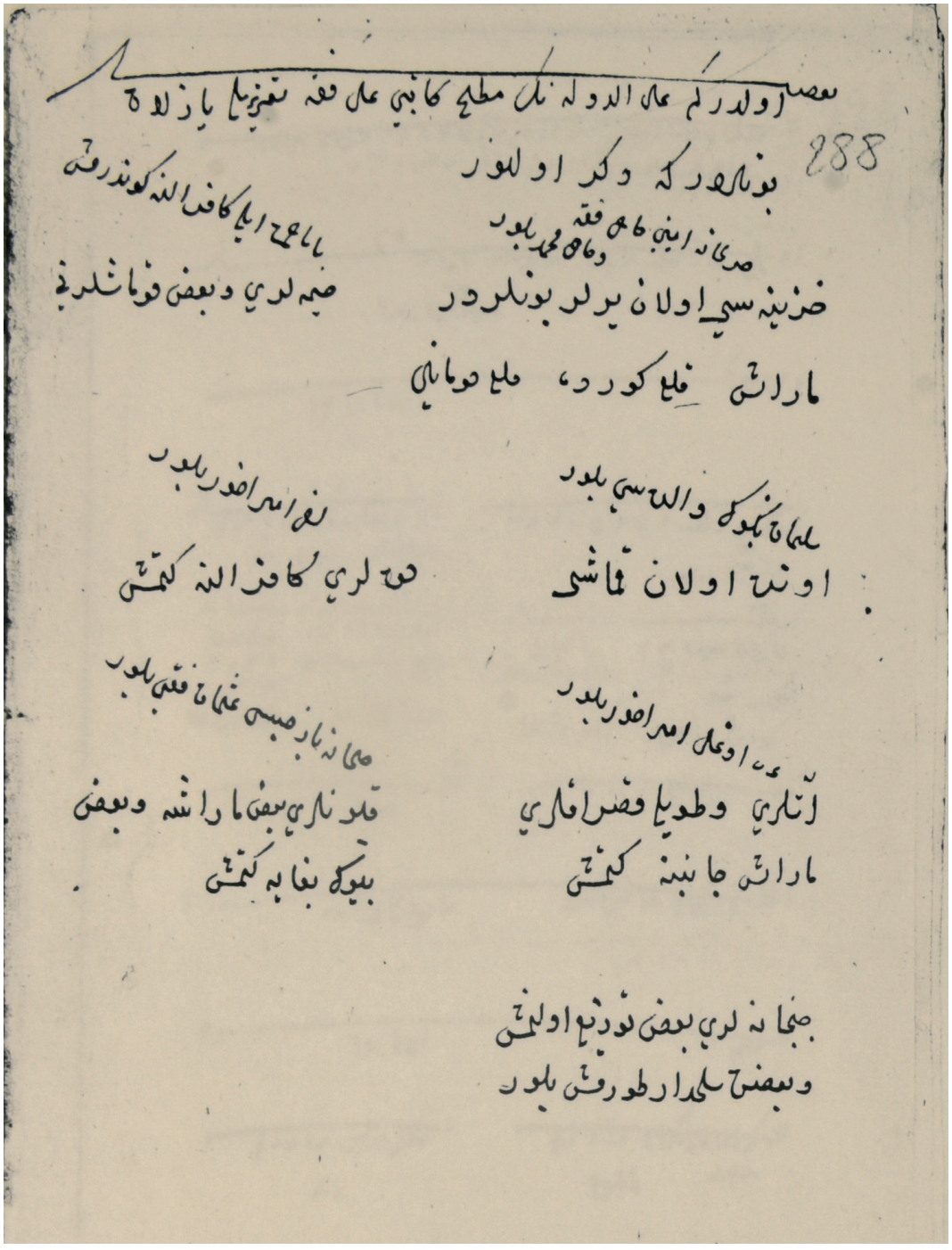
Kaynak	Şahıs, Vazifesi, Timar Geliri ve Sair Açıklamalar (Timar gelirine esas olan köy ve mezraa adları dâhil edilmemiştir.)
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 15a/9	**Baytar Karaca Hacı** Baytarlar imiş. Alâüddevle Beğ'e ve Ali Beğ'e hizmet idüp tîmâr tasarruf iderler imiş. Yekûn: 525 (Osmânî) [Bu kaydın vr. 79b/3'teki suretinde yer alan ilave bilgiler]: Baytar Hacı Alâüddevle Beğ'ün ve Ali Beğ'ün na'lband[ı] olup tîmâra mutasarrıf. Yekûn: 525 (Osmânî). [Şerh]: Bu tîmâra mutasarrıf olan Baytar Hacı fevt olup tîmârı mahlûl olmağın oğlı Ömer'e tevcîh olundı. Fî 17 Şevvâl sene 933 [17 Temmuz 1527]. [Baytar Karaca Hacı'nın oğluna timar tevcihi ile alakalı 7 Muharrem 935 (21 Eylül 1528) tarihli bir başka kayıt: TT.d., nr. 142, s. 187/1].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 16b/1	**Yaya? Mehmed bin Kul** Mezkûr Ali Beğ'ün çâşnigîrbaşısı olup Ali Beğ tîmâr virmiş imiş. Yekûn: 7.209 (Osmânî) [Bu kaydın vr. 81a/3'teki suretinde gelir yekûnu 14.419 akçe olarak verilmiştir. Ayrıca bu miktar Osmânî olarak 7205 ve "ber-vech-i iltizâm" 8.275 akçe şeklinde zikredilmiştir.]
TT.d., nr. 142, s. 127/4	**Hacı veled-i Yaya Hamza Ser-çâşnigîrân-ı Alâüddevle Beğ.** Yekûn: 5.000 Tahmînen Osmânî: 2.500 Fî 19 Rebîülevvel sene 934 [13 Aralık 1527].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 17a/9	**Şah Hüseyin Dîvân** Mezkûr Alâüddevle Beğ'den ulûfe tasarruf idüp sonra Ali Beğ'e dîvân kâtibi olup tîmâr tasarruf itmiş. Yekûn: 8.898 (Osmânî)
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 18b/1	**Şah Veli bin Mehmed Kâtib-i Kal'a-i Küredi** Mezkûr Alâüddevle ve Ali Beğ'e kitâbet hizmetini idüp tîmâr tasarruf itmiş. Yekûn: 1.500 (Osmânî) [Bu kaydın vr. 107b/5'teki suretinde yer alan bilgiler]: Şah Veli Kâtib-i Kal'a-i Küredi. Mezkûr Alâüddevle'ye ve Ali Beğ'e kitâbet hizmetin idüp bir tîmâr vir[ildi]. Yekûn: 3.780 – 1890 (Osmânî)
TT.d., nr. 124, s. 61/1	**Yakub Çelebi veled-i Kādî** Halebî 10.105 – Osmânî 5.052 Yakub Çelebi Şehsuvâr oğlı Ali Beğ'ün yarar âdemisi olup ve hazînesi kitâbetin idüp ve atası dahi defterdârı olup beş bin akçalık tîmâr emr oluna diyü hüküm îrâd itmeğin ber-mûceb-i hükm-i hümâyûn bu tîmâr tevcîh olunup berât-ı hümâyûn îrâd itti. Fî 21 Zilhicce sene 929 [31 Ekim 1523].
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 15a/7	**Hüseyin bin Mehmed Cân-ı Çengî** Mezkûr dahi Ali Beğ'ün çengîsi oğlı olup. Yekûn: 2.971

Kaynak	Şahıs, Vazifesi, Timar Geliri ve Sair Açıklamalar (Timar gelirine esas olan köy ve mezraa adları dâhil edilmemiştir.)
Millî Ktp., nr. 06 Mil Yz B 441, vr. 97b/3	**Aliyâr bin Kestân** Mezkûr Ali Beğ'ün sâzendesi olup Ali Beğ tîmâr virmişdür. Yekûn: 4.312 – 3862 2.156 – 1931 (Osmânî)

Ek II:

1515'te Dulkadıroğulları beyi Alâüddevle Bey'in öldürülmesinin ardından geride bıraktığı mallarının tespit edilebilmesi için saray halkının sorgulanması ile elde edilen bilgilerin kaydı

(BOA, D.M.d., nr. 36806, s. 288'den detay).

Ek III:

Şükrî-i Bidlîsî'ye tevcih edilen 30.000 akçelik zeametin kaydı

(BOA, TT.d., nr. 1270, s. 6'dan detay).

